

Asia: VN/4063/2021

Arviomuistio avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Loisto settlementin lausunto koskien arviomuistiota avioliittoon pakottamisen rangaistavuudesta/Lausuntopyyntö VN/4063/2021

Loisto settlementti kiittää mahdollisuudesta avioliittoon pakottamisen rangaistavuutta koskevasta arviomuistiosta ja Loisto settlementin Sopu-työ lausuu asiasta kunniaan liittyvän väkivaltatyön käytännön asiakastyön näkökulmasta. Järjestössä on tehty kunniaan liittyvää väkivaltatyötä uhrien ja tekijöiden kanssa kymmenen vuoden ajan ja vuosittain Sopu-työssä työskennellään noin 100 kunniaan liittyvän väkivallan väkivaltatapauksen kanssa, joista noin 30% liittyy pakkoavioliitto. Sopu-työssä tunnistetaan, että on olemassa pakkoavioliiton uhreja, joita lakiuudistuksella voidaan auttaa, mutta se ei yksistään riitä pakkoavioliiton uhrien auttamiseen. Pakkoavioliiton kriminalisoinnilla tai avioliiton mitätöinti voi olla hyödyllinen pakkoavioliiton uhrin näkökulmasta silloin, kun rinnalla ei ole solmittuna kulttuurillista tai uskonnollista avioliittoa ja pakkoavioliitto voidaan riittävällä tavalla todentaa tapahtuneen.

Pakkoavioliitot koskevat usein nuoria ihmisiä. Tyypillisimmillään nuorta tyttöä, tai erityisen haavoittuvassa asemassa olevaa poikaa tai muun sukupuolista ihmistä. Kollektiivisissa kulttuureissa lojaliteetti perhettä kohtaan on suuri. Nuoren kynnyks hakea apua kohdatessaan pakkoavioliiton uhkaa saattaa nousta liian korkeaksi, jos hän tietää, että vanhemmat joutuvat rikosoikeudelliseen vastuuseen asiasta. Tämä saattaa jättää pakkoavioliiton entisestään piiloisempaan asemaan ja heikentää uhrien avun saantia. Sopu-työssä kohdataan asiakkaita, jotka ovat eläneet vuosia avioliitossa, johon liittyy pakottamista ja erilaisia väkivallan muotoja. Vasta pitkäjänteisessä tukiprosessissa kokemuksiaan työstäessään, he oivaltavat avioliiton olleen solmittu pakottamalla, vaikka ovatkin siihen itse aikoinaan suostuneet. Tämä asettaa haasteen rikosoikeudellisesti todentaa pakkoavioliiton aikoinaan tapahtuneen. Pakkoavioliiton uhri suostuu avioliittoon, koska hän kokee, että hänellä ei ole tilanteessa mitään muuta mahdollisuutta.

Istunbulin sopimus ja Grevion asettamat toimenpiteet toki painostavat pakkoavioliittojen kriminalisointiin, mutta haluamme lausunnossa tuoda esiin, että uhrien auttamistyön näkökulmasta

toimenpiteet eivät välttämättä tuo helpotusta. Pakkoavioliittojen ehkäisemiseen tehokkain tapa on ennaltaehkäisevä toiminta, tiedon, tietoisuuden lisääminen.

Lisäksi tuomme esiin, että lainsäätäjän tulisi varmistaa ”pakkoavioliiton” tunnusmerkistöt tarkkaan, jotta ihmisten yhdenvertainen kohtelu toteutuu. Pakkoavioliitto käsitetään tällä hetkellä vain vierasmaalaisten parissa tapahtuvana ilmiönä, joka on omiaan lisäämään ennakkoluuloja ja eriarvoisuutta. Pakkoavioliittoja tapahtuu kaikissa suljetuissa yhteisöissä ja asiasta tulisi voida puhua neutraalisti huomioiden kaikki mahdolliset pakkoavioliiton uhrit ja osapuolet. Pakkoavioliiton tunnistaminen on hankalaa koska ihmisten elämä, olosuhteet ja päätöksiin vaikuttavat seikat ovat moninaisia.

Loisto settlementti kannattaa esitetyistä vaihtoehdoista mieluummin ihmiskauppaa koskevan säännöksen (RL 25:3) täsmentämistä siten, että säännökseen lisättäisiin teon tarkoituksiksi avioliittoon kuin siten, että avioliittoon pakottaminen säädettäisiin erikseen rangaistavaksi rikoslain pakottamista koskevassa säännöksessä (RL 25:8). Mutta esittää huolen siitä, ihmiskauppaa koskevat täsmennykset antaisivat riittävästi tukea kaikkien pakkoavioliiton uhrien tunnistamiselle ja sitä kautta rikosoikeudelliseen vastuuseen saattamiselle, koska kaikki pakkoavioliiton uhrit eivät ole ihmiskaupan uhreja. Pakkoavioliiton kriminalisoinnin haasteena on tunnistaa ja todentaa että avioliitto on pakottamalla solmittu sekä se että kriminalisoinnilla saattaa olla kunnia liittyvän näkökulmasta uhrin turvallisuutta ja tukeen hakeutumista heikentäviä tekijöitä.

Avioliittoon pakottaminen on ihmisoikeusloukkaus ja naisiin kohdistuvan väkivallan muoto, joka lisäksi saattaa koskettaa myös miehiä sekä seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä. Rikosoikeusjärjestelmällä voidaan turvata uhrin oikeuksia, mutta pakkoavioliittojen kriminalisointiin liittyy myös haavoittuvuuksia, joita ei voida pakkoavioliiton kriminalisoinnilla poistaa. Mikäli pakkoavioliitto kriminalisoidaan, olisi ensisijaisen tärkeää lisätä ja vahvistaa matalan kynnyksen tukipalveluja uhreille ja potentiaalisille uhreille.

Ollila Kari
Loisto settlementti ry